

70-річчя

ЧЛЕНА-КОРЕСПОНДЕНТА НАН УКРАЇНИ

П. Ф. ШПАКА

17 червня виповнилося сімдесят років видатному вченому в галузі нафтогазової геології, непересічному організатору геологорозвідувального виробництва, лауреату Державних премій України, премії Ради Міністрів СРСР і академічної премії ім. В. І. Вернадського, Заслуженому геологу України члену-кореспонденту НАН України Петру Федоровичу Шпаку.

Народився П. Ф. Шпак на Хмельниччині в селянській родині. Трудову діяльність розпочав у 1953 р. Після закінчення геологорозвідувального факультету Львівського політехнічного інституту працював геологом на Східницькому нафтопромислі, потім — старшим і головним геологом Битківського укрупненого нафтопромислу, головним геологом провідного щодо видобутку нафти в Україні нафтопромислового управління «Долинанафта», директором Надвірнянської контори розвідувального буріння, начальником геологічного відділу, головним геологом об'єднання «Укрзахіднафтогаз».

У 1966 р. П. Ф. Шпака було переведено до Києва і призначено начальником головного управління з пошуків і розвідки нафтових і газових родовищ в Україні, членом колегії Міністерства геології.

Через рік Петро Федорович очолив Міністерство геології України і працював на цій посаді впродовж 15 років, аж до 1982 р. Це був період найбільшого в історії України розвитку пошуково-розвідувальних робіт, розширення мінерально-сировинної бази, зростання ефективності пошуків за рахунок впровадження прикладних і фундаментальних наукових розробок, нової техніки та технологій, створення потужної інфраструктури геологічної галузі, активного будівництва об'єктів соціальної сфери. Було виявлено та розвідано ряд унікальних та крупних родовищ нафти і газу, зокрема: унікальне Західно-Хрестищенське, крупні Єфремівське і Яблунівське, великі Котелівське, Мелихівське, Чутове, Опішнянське, Роспашнівське у ДДЗ, перше в акваторії Чорного моря — Голицинське. Внаслідок цього видобуток газу в 1975 р. досяг 68,3 млрд. м³, тобто перебував у межах потреб сучасної України.

Починаючи з 1982 р. П. Ф. Шпак працює в Інституті геологічних наук АН УРСР: спочатку на посаді завідувача лабораторії, з 1984 р. — завідувача відділу нафтогазоносних провінцій, а з 1992 р. — директора ІГН НАН України. З серпня 1997 р. він радник президента НАН України з проблем нафти і газу і радник при дирекції ІГН НАН України.

Понад 35 років П. Ф. Шпак займається науковою діяльністю. У його творчому доробку близько 230 праць, серед яких 12 монографій. Основні наукові інтереси Петра Федоровича зосереджені на проблемах вивчення особливостей геологічної будови нафтогазоносних регіонів, формування і просторового розміщення покладів вуглеводнів за величиною запасів і фазовим станом, прогнозування ресурсної бази вуглеводнів і визначення оптимальних шляхів пошуків родовищ нафти і газу. Своїми дослідженнями він зробив значний внесок у теорію нафтогазової геології і практику пошуково-розвідувальних робіт.

На основі сучасної концепції тектоніки літосферних плит П. Ф. Шпак запропонував варіант утворення Карпатських покривів. Він розвинув положення про багатоярусну будову Бориславсько-Покутської зони у Передкарпатському прогині, розробив принцип районування нафтогазоносних територій України. Важливим його науковим висновком є встановлення приналежності унікальних, крупних, великих і середніх скупчень вуглеводнів осадочного чохла ДДЗ до депресій та їх схилів по кристалічному фундаменту. З позиції органічного походження вуглеводнів вчений дав наукове обґрунтування площадної диференціації і вертикальної зональності розташування покладів вуглеводнів за фазовим станом. Теоретично обґрунтовано значні перспективи нафтогазоносності великих глибин. Усі ці розробки стали науковою основою пошуків вуглеводнів в Україні.

Очолити у 1992 р. Інститут геологічних наук НАН України, вчений спрямував його діяльність на вирішення цілого ряду проблемних питань, передусім подальшого нарощування вуглеводневих ресурсів, запасів та їх промислового освоєння. П. Ф. Шпак є науковим керівником розробленої великим колективом науковців і фахівців-виробничників Національної програми «Нафта і газ України до 2010 р.» (1993), Державної програми з освоєння газогідратів Чорного моря (1995), Державної програми «Освоєння вуглеводневих ресурсів Українського сектора Чорного і Азовського морів» (1995), уточненої Національної програми «Нафта і газ України до 2010 р.» (2000), в яких обґрунтована стратегія пошуків родовищ вуглеводнів у сучасній Україні, оцінені перспективи нарощування власної бази ресурсів і запасів вуглеводнів, умови повного забезпечення держави нафтою і газом та обґрунтовані джерела імпорту необхідних обсягів вуглеводнів.

П. Ф. Шпак достойно представляє українську науку на міжнародних геологічних конгресах та конференціях, симпозіумах і нарадах.

Багато уваги Петро Федорович приділяє науково-організаційній роботі. Впродовж 25 років він обирається членом Бюро Відділення наук про Землю НАН України. П. Ф. Шпак — голова спеціалізованої ради із захисту докторських і кандидатських дисертацій при ІГН НАН України, почесний професор Івано-Франківського технічного університету нафти і газу, науковий консультант ЗАТ «Концерн Надра», член Українського Міжнародного Комітету з питань науки і культури НАН України, президент Співки геологів України та голова правління Асоціації науковців з питань геології нафти і газу.

Свідченням визнання наукових досягнень вченого стало присудження йому державних нагород — двох орденів Трудового Червоного Прапора, багатьох медалей і почесних грамот.

Петро Федорович наділений талантом організатора державного масштабу, яким аналітичним розумом, умінням знаходити неординарні рішення. Його характерні риси — висока відданість справі, життєлюбство і життєстійкість.

Наукова громадськість, колеги, учні і друзі сердечно вітають Петра Федоровича з ювілеєм і зичать йому міцного здоров'я, довголіття, нових творчих злетів і плідної діяльності на благо України.